

УДК [355.01(470+571:477):341.485(=161.2):654.19(04)]"2022/2024"
DOI: 10.33402/nd.2024-12-75-96

Микола ГАЛІВ

*доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7068-3124>
e-mail: halivm@yahoo.com*

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

*доктор історичних наук, професор
завідувач кафедри історії України та правознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4969-052X>
e-mail: vilnickiy@gmail.com*

Ореста КАРПЕНКО

*доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1841-882X>
e-mail: okarpenko@dspu.edu.ua*

ПРОБЛЕМАТИКА ГЕНОЦИДУ РОСІЇ ЩОДО УКРАЇНЦІВ В УКРАЇНСЬКИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (2022–2024)

З'ясовано рецепцію українськими засобами масової інформації проблематики геноциду Росії проти українців в умовах повномасштабної російсько-української війни за час від 2022 р. до 2024 р. Встановлено, що термін «геноцид» для характеристики намірів і дій російських окупантів в Україні утвердився в українських ЗМІ у березні–квітні 2022 р., після звільнення Київської обл. від російської окупації і виявлення масових жертв російських військ у містах Буча, Ірпінь, Гостомель, Бородянка.

На основі аналізу численних повідомлень і матеріалів українських медіа, дібраних з урахуванням головних критеріїв релевантності, виокремлено чотири дискурсивних напрями оперування поняттям «геноцид» в українських ЗМІ: характеристику дій російських окупантів щодо українців при описі воєнних і навіть військових злочинів; оцінку українських та іноземних політиків й організацій, урядів і парламентів щодо геноциду Росії проти українців; розповіді про геноцид РФ проти українців, що ґрунтувалися на думці українських і закордонних експертів; значну увагу приділено юридичним процедурам, пов'язаним із правовим засудженням геноциду Росії проти українців (передусім ішлося про діяльність Міжнародного суду ООН у Гаазі, який на початку березня 2022 р. розпочав слухання за позовом України проти Росії у справі щодо звинувачень у геноциді).

Виснувано, що більшість українських медіа транслюють інформацію про геноцид Росії щодо українців як доконаний факт, опираючись при цьому на оцінки деонтичних (політики та політичні організації) й епістемічних (експерти, науковці) авторитетів.

Ключові слова: геноцид, сучасна російсько-українська війна, засоби масової інформації, воєнні злочини, медійний дискурс.

Після 8 років неконвенційної війни 24 лютого 2022 р. Російська Федерація (РФ) відкрито вторглася в Україну, розпочавши найбільший від часу Другої світової війни збройний конфлікт на Європейському континенті. Не полишивши методів гібридної війни, вона сформувала і розгорнула систему фізичного та культурно-ментального знищення українців – усіх, хто ідентифікує себе з українською нацією, Українською державою, її культурою та історією. Такі дії, по суті, набули геноцидного виміру, оскільки, на наше переконання, повністю відповідають ст. 2 Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (1948). Для українського суспільства геноцидні заходи РФ щодо українців стали очевидними завдяки засобам масової інформації (ЗМІ), які уже 2 роки пояснюють, доводять, розкривають, аналізують і фіксують не просто воєнні злочини, а саме геноцидне спрямування намірів та дій російських окупантів в Україні.

У сучасній історіографії російсько-української війни неодноразово вказано на вияви геноциду, здійснюваного РФ в Україні. Передусім маємо на увазі праці тих дослідників, які наголошують на екзистенційності війни (Киридон, Троян, 2022; Лисенко, 2022; Ільницький, Старка, Галів, 2022; Галів, Ільницький, 2023; Якубова, 2023), а отже, вказують, що мета РФ – це знищення українства як громадсько-політичної та етнокультурної спільноти. Сучасні вчені в умовах «архівно-документального голоду» все частіше використовують матеріали ЗМІ як джерела для історіописання різних аспектів війни. Однак наразі в історичній науці немає дослідження українського медійного дискурсу щодо геноциду Росії проти української нації.

Мета статті – проаналізувати висвітлення українськими ЗМІ проблематики геноциду Росії проти українців в умовах повномасштабної російсько-української війни (2022–2024).

Від початку повномасштабного вторгнення українські ЗМІ ретельно висвітлювали перебіг війни, дії російських військ, заходи окупаційної адміністрації. Аналізували і офіційні, і неофіційні причини російської «спеціальної військової операції». Майже з перших днів війни почали з'являтися повідомлення про воєнні злочини росіян в Україні. Відтак в українському медійному просторі щораз частіше використовували термін «геноцид» для характеристики намірів і дій російських окупантів в Україні. З цілковитою певністю він утвердився у ЗМІ в березні–квітні 2022 р., після звільнення Київщини від російської окупації і виявлення масових жертв російських військ у Бучі, Ірпені, Гостомелі, Бородянці (Хоцянівська, 2022; Хмельницька, 2022с; Буча, 2022; Бережанський, 2022с; Кириленко, 2022). У квітні–травні 2022 р. з'явилися повідомлення про ймовірні масові багатотисячні захоронення в Мангуші біля Маріуполя (Казілова, 2022b; Казілова, 2022с; Карловський, 2022).

Аналізуючи численні повідомлення та матеріали українських медіа (телевізійних, радіомовних і друкованих), нам вдалося виокремити щонайменше чотири дискурсивні напрями оперування поняттям «геноцид» в українському медіапросторі.

По-перше, характеристика дій російських окупантів щодо українців для опису воєнних і навіть військових злочинів. У цьому випадку це поняття вживалося не так у юридичній площині і з відповідною правовою номінацією, як у повсякденно-побутовому розумінні, що передбачає усвідомлення та сприйняття фактів фізичного й морально-гуманістичного знищення представників однієї нації (або її частини) іншою. Таке розуміння геноциду, здійснюваного росіянами щодо українців, трансливалося в українському медіапросторі не лише з подачі журналістів, а й пересічних людей чи відомих особистостей. До прикладу, відомий український боксер Владислав Сіренко 10 березня 2022 р. так висловився про авіабомбардування пологового будинку в Маріуполі: «Це не війна, це геноцид української нації» (Це геноцид нації, 2022). Подібну заяву зробив усесвітньовідомий боксер Володимир Кличко, який наприкінці березня 2022 р. дав інтерв'ю відомому боксерському оглядачу Гаретові Девісу (Gareth A. Davies). Головні тези цього інтерв'ю розповсюдили українські ЗМІ, відзначивши, що В. Кличко говорив про бомбардування Маріуполя, убивства тисяч мешканців Харкова, Херсона, Бучі, Ірпеня, Гостомеля («Це геноцид...», 2022). Пізніше В. Кличко повторив свою думку, назвавши викрадення Росією українських дітей «еволюцією геноциду» (Головчак, 2023). На початку квітня 2022 р., розповідаючи про виявлення в Бородянці 10 тіл загиблих людей, журналістка Віра Хмельницька також використала поняття «геноцид» (Хмельницька, 2022b). Відомий український підприємець Віктор Пінчук на початку травня 2022 р. визнав, що «рашисти» творять геноцид проти українського народу (Казілова, 2022a).

Поняттям геноцид активно оперували чиновники – представники місцевих громад, які деякий час перебували під російською окупацією. Так, у середині травня 2022 р., описуючи бомбардування росіянами Маріуполя, масштаби руйнувань і людських жертв, міський голова Вадим Бойченко відзначив: «Російська армія скоїла злочин проти людства. Це факт. Це найбільший геноцид в Європі з часів Другої світової війни» («Це найбільший геноцид...», 2022). Голова Ізюмської районної адміністрації на Харківщині Степан Масельський в ефірі телемарафону в липні 2022 р. назвав геноцидом навіть режим блокади російськими військами населених пунктів, що призвело до обмеження в постачанні продуктів, медикаментів, утрати людьми доступу до роботи тощо («Відбувається геноцид», 2022). Міський голова Мелітополя Іван Федоров у вересні 2022 р., розповідаючи про блокування окупантами вантажівок із гуманітарною допомогою для мешканців захопленого російськими військами міста, також зазначив: «Тож геноцид продовжується» (Бережанський, 2022a). Ці приклади яскраво демонструють явище мовного спрощення первісного, юридично унормованого значення поняття «геноцид», що відбулося в українському медійному дискурсі у 2022 р. Пояснення такого явища залишаємо фахівцям зі соціальної лінгвістики та соціальної комунікації. Водночас наголосимо, що українські медіа також намагалися дотримуватися номінативно правильного слововживання терміна «геноцид», особливо під впливом залучення до дискусії представників експертного середовища (про це – далі).

Осінню 2022 р. Збройні сили України провели контрнаступальну операцію зі звільнення окупованих районів Харківщини. Було визволено м. Ізюм, де знайдено тіла загиблих, закатованих росіянами, українських громадян. Відтак українські ЗМІ ще раз наголосили на геноцидності російської війни в Україні. Голова Харківської обласної військової адміністрації Олег Синегубов відзначив, що в лісосмузі під Ізюмом

знайдено 450 тіл цивільних людей, із яких 99 % мають ознаки насильницької смерті. Він також назвав це геноцидом українського народу (Масштаби, 2022). У травні 2023 р. у сюжеті ТСН, де йшлося про пам'ять жертв Другої світової війни, журналісти представили думку 97-річного ветерана Олександра Івановича (прізвище не вказане), який також назвав війну Росії проти України геноцидом (Денькович, 2023b). Глибину проникнення в масову свідомість українського суспільства погляду на дії російських військ щодо українського народу саме як на геноцид демонструє навіть те, що від імені пса Патрона на його сторінці в Instagram у липні 2023 р. із нагоди 500-го дня повномасштабної війни було зазначено: «500 днів, як весь цивілізований світ об'єднався задля справедливості. Бо не може більше так бути, щоб людей просто розстрілювали за національність. Це геноцид, а не конфлікт. Я хочу підкреслити це для міжнародних ЗМІ, які ще досі тиражують це слово» (Онопа, 2023).

Доволі фактологічним і водночас логічним та емоційним став матеріал ТСН від 7 жовтня 2023 р., у якому журналісти доводили, що ракетні удари російських окупантів по українських містах і вбивство цивільних українців – ще один вияв геноциду Росії щодо України. Матеріал був відгуком на один із найкращих злочинів росіян в Україні – ракетний удар по с. Гроза Куп'янського р-ну на Харківщині, внаслідок якого загинула 51 людина. Відтак журналісти не лише описали цю атаку окупантів, а й нагадали суспільству інші аналогічні приклади: ракетні удари по Харкову – 1 і 17 березня 2022 р. (загинули 29 та 25 осіб відповідно), Сумах – 7 березня (22), Миколаєву – 29 березня (37), Краматорську – 8 квітня 2022 р. (61) і 27 червня 2023 р. (13), Десні – 25 червня 2022 р. (87), Часовому Яру – 9 липня (48), Вінниці – 14 липня (29), Кременчуку – 27 червня (22), Чаплиному – 24 серпня (25), Запоріжжі – 6 і 9 жовтня 2022 р. (19 і 17 осіб відповідно) та 30 серпня 2023 р. (32), Херсону – 24 грудня 2022 р. (11), Дніпру – 14 січня 2023 р. (46), Львову – 6 липня (10), Умані – 28 квітня (23), Кривому Розі – 13 червня (12). У матеріалі йшлося і про поранених та масштаби руйнувань (Геноцид по-російськи, 2023).

В українських ЗМІ також популярне трактування викрадення українських дітей із території України і вивезення їх до Росії як частини геноцидної політики Кремля. Зокрема, на це вказала журналістка Катерина Сердюк у грудні 2023 р., назвавши геноцидом вивезення дітей та «промивання їм мізків», маючи на увазі налагоджену систему переконування українських дітей у тому, що вони росіяни, а України начебто не існує (Сердюк, 2023). Таку оцінку підтримав і уповноважений Верховної Ради України (ВРУ) з прав людини Дмитро Лубінець, який, коментуючи вивезення росіянами дітей Олешківського дитячого будинку-інтернату на Херсонщині в листопаді 2022 р., назвав ці дії виявом геноциду (Погорілов, 2022). Геноцидний умисел Росії побачив у депортації українських дітей міністр оборони України Олексій Резніков (Несчетна, 2023). Журналістка Ярослава Денькович у статті про надання викраденим українським дітям громадянства РФ помістила звернення українського Міністерства закордонних справ (МЗС) до Міжнародного кримінального суду із закликом трактувати дії Москви як «переведення українських дітей з однієї національної групи до іншої», що є однією з ознак геноциду (Денькович, 2024).

По-друге, українські ЗМІ трансливали оцінки і характеристики українських та іноземних політиків, політичних організацій, урядів та парламентів щодо геноциду Росії проти українців. Авторитет політиків і політичних структур додавав значимості твердженням ЗМІ про геноцидні дії російських окупантів в Україні. Українські ме-

діа неодноразово наводили слова Президента України Володимира Зеленського, який на початку квітня 2022 р. відвідав Бучу. Убивства, катування і гвалтування, вчинені росіянами в цьому місті, він назвав геноцидом і висловив переконання, що світова спільнота також визнає ці події як геноцид (Людам, 2022; Глушенко, 2022а). Керівник українського уряду Денис Шмигаль на початку травня 2022 р. потрактував напад Росії на Україну як війну проти всіх українців і цивілізованого світу й додав, що російські військовослужбовці вчиняють геноцид проти українців (Бережанський, 2022е).

Аналогічні або дуже подібні оцінки висловили і провідні світові лідери, думки яких цитували українські ЗМІ. Так, Президент Польщі Анджей Дуда (Andrzej Duda) одним із перших європейських лідерів зазначив, що війна Росії проти України перетворюється на різанину, бійню, а воєнні злочини росіян щодо цивільних мають ознаки геноциду (Дуда, 2022). На початку квітня того ж року польський президент повністю погодився з думкою В. Зеленського про російський геноцид в Україні. «Мета цього вторгнення – знищити українську націю», – наголосив А. Дуда (Дуда вважає, 2022). Прем'єр-міністр Великобританії Борис Джонсон (Boris Johnson), очевидно не наважившись дати категоричну оцінку, на початку квітня 2022 р. зауважив, що події в Бучі й загалом те, що «Путін зробив в Україні», – зовсім недалеко від геноциду (Хмельницька, 2022а).

У середині квітня 2022 р. українські ЗМІ повідомили про резонансну заяву прем'єр міністра Канади Джастіна Трюдо (Justin Trudeau), яку він зробив перед журналістами у Квебеку. На його думку, абсолютно правильним є використання поняття «геноцид» для характеристики того, що коїть Росія в Україні (Прем'єр Канади, 2022). Свою позицію висловив і Президент США Джозеф Байден (Joseph Biden), говорячи про диктатора (маючи на увазі Владіміра Путіна (Владимир Путин)), який «вчиняє геноцид» (Глушенко, 2022b). І хоч у його словах не було згадки про Україну, українські ЗМІ поширили слова американського лідера саме як визнання російського геноциду щодо української нації. Неочікуваною для українців стала заява з Південної Америки: Президент Колумбії Іван Дуке Маркес (Iván Duque Márquez) сказав: «Те, що відбувається в Україні, – це геноцид. І це має припинитись ... Це божевілля» (Калатур, 2022). До слова, деякі українські ЗМІ подали ці слова як офіційну позицію Колумбії, що не відповідало дійсності.

Президент Франції Емануель Макрон (Emmanuel Macron) виявив вагання щодо оцінки дій російських окупантів в Україні як геноциду. Він зауважив: «Я буду обережний із такими термінами сьогодні, тому що ці два народи [українці та росіяни – *Авт.*] – брати» (Макрон відмовився, 2022). Його слова збурили українську громадськість, владу та ЗМІ. МЗС України висловило розчарування його словами, наголосивши на недоречності російської пропаганди про «братні народи» (Рощіна, 2022b). Уже 17 квітня 2022 р. Президент України В. Зеленський запросив Е. Макрона до України, щоб той на власні очі побачив звірства російських окупантів і зрозумів, що війна перетворилася на геноцид (Мазуренко, 2022а).

Українські медіа так само швидко реагували на декларації і резолюції парламентів та урядів інших країн щодо геноциду в Україні. Приклад, звісно, подала ВРУ, яка 14 квітня 2022 р. ухвалила постанову № 7276 про свою заяву «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». Український парламент водночас звернувся до ООН (Організації Об'єднаних Націй), Європарламенту, урядів і парламентів інших країн визнати дії РФ геноцидом українського народу (Тищенко, 2022b). 21 квітня

Сейм Латвії ухвалив заяву про агресію і воєнні злочини в Україні. У ній зазначено, що Росія здійснює геноцид проти українського народу (Сейм Латвії, 2022). Того ж дня аналогічну заяву зробив парламент Естонії, 27 квітня – Канади, а 10 травня – Литви (Парламент Естонії, 2022; Бережанський, 2022b; Сейм Литви, 2022). 11 травня постанову із засудженням російської агресії і згадкою про воєнні злочини РФ як геноцид проти українського народу прийняв Сенат Чехії (Сенат Чехії, 2022). На початку червня Сенат Ірландії схвалив резолюцію, яка назвала вторгнення РФ в Україну актом геноциду. «Дії російських військових відповідають критеріям геноциду, встановленим Конвенцією ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього», – констатовано в документі (Сенат Ірландії, 2022). 27 квітня 2023 р. Парламентська Асамблея Ради Європи (ПАРЄ) визнала, що депортація українських дітей має ознаки геноциду (ПАРЄ визнала, 2023).

Українські ЗМІ передовсім пильно стежили за думкою американських парламентарів. У червні 2022 р. журналістка Альона Мазуренко з посиланням на «Foreign Policy» поінформувала, що в Конгресі США двопартійна група американських законодавців представила резолюцію, що характеризує дії Росії в Україні як акт геноциду (Мазуренко, 2023b). Наступного місяця з'явилося повідомлення про те, що американські сенатори Джим Ріш (Jim Risch) і Бен Кардін (Ben Cardin) у верхній палаті Конгресу США представили проєкт резолюції, яка визнає дії РФ в Україні, зокрема депортації і навмисне вбивство мирного населення, геноцидом українського народу (У Сенат США, 2022). У масмедіа наголосили, що це сталося після візиту першої леді України Олени Зеленської до США і її виступу в Конгресі 20 липня 2022 р. (Рощіна, 2022a). Однак далі справа з резолюцією дещо пригальмувала. Лише у грудні 2022 р., як повідомили в ресурсі «Укрінформ», Комітет із питань міжнародних відносин Сенату США підтримав резолюцію, яка визнає дії РФ в Україні геноцидом проти українського народу (Комітет, 2022). У лютому 2023 р., згідно з матеріалами УНІАН, декілька сенаторів повторно внесли цю резолюцію на розгляд Сенату США (Андаліцька, 2023). Однак її так і не було проголосовано. За повідомленням «Радіо Свобода», у червні 2023 р. Комітет із питань міжнародних відносин Сенату США підтримав проєкт резолюції, яка засуджує незаконну депортацію українських дітей до Росії та називає такі дії геноцидом щодо українського народу (Викрадення дітей, 2023). Однак вона також ще не отримала схвалення у верхній палаті Конгресу США.

По-третє, українські ЗМІ, розповідаючи про геноцид РФ проти українців, намагалися опертися на думку українських і закордонних експертів: юристів, політологів, істориків. Деонтичний авторитет українських і світових політиків, які про це відкрито говорили, уже не задовольняв українську аудиторію – вона потребувала епістемічного авторитету фахівців, експертів, учених. Цю нішу спробували заповнити українські журналісти-інтелектуали, зокрема Сергій Сидоренко, редактор «Європейської правди». 12 квітня 2022 р. він опублікував розлогу статтю про необхідність доведення геноциду Росії проти українців, дав визначення цього поняття, навів аргументи і факти на користь існування намірів геноциду з боку РФ (зокрема висловлювання офіційних російських топ посадовців Владіслава Суркова (Владислав Сурков) та Дмитрія Медведєва (Дмитрий Медведев), практики реалізації геноцидних заходів («розстрільні списки», масові могили, геноцидні згвалтування тощо) (Сидоренко, 2022).

Одним із перших закордонних авторитетів для української аудиторії стала американська історикня Енн Епплбаум (Anne Applebaum), яка дала інтерв'ю корес-

понтентці каналу «1+1» Ользі Кошеленко (матеріал було розміщено на сайті ТСН 19 травня 2022 р.). Відзначимо, що Е. Епплбаум – відома в науковому світі дослідниця геноцидів, передовсім нацистського щодо євреїв. Науковиця наголосила, що сучасна війна Росії проти України – це війна з намірами геноциду, оскільки намір російських сил полягає в тому, щоби знищити Україну як державу, знищити українську культуру разом із народом України. Це відповідає визначенню слова «геноцид» за Рафалом Лемкіним (Rafał Lemkin), який вважав, що геноцид полягає у знищенні не лише людей, а й культури. А тому, висувала Е. Епплбаум, напад Росії на Україну є геноцидом, спробою знищити Україну як культуру і націю (Хмельницька, 2022d).

На сайті «Української правди» 11 травня 2022 р. з'явилася колонка адвоката Юрія Білоуса, який чіткою юридичною мовою пояснив значення поняття «геноцид», покликаючись на Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Він навів історичні приклади судових інстанцій, які розглядали такі злочини і встановлювали вироки (Нюрнберзький трибунал, Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії, Міжнародний трибунал щодо Руанди), а також детально розглянув процедурні механізми доведення намірів геноциду та його здійснення – повністю або частково – щодо груп: національної, етнічної, расової, релігійної. Відтак Ю. Білоус закликав до системної і масштабної роботи над збором, аналізом і наданням правової оцінки доказам злочинів російської армії в Україні (Білоус, 2022).

Наприкінці травня 2022 р. українські медіа поширили повідомлення про висновки провідних зарубіжних експертів, зокрема Азіма Ібрагіма (Azeem Ibrahim) (Інститут стратегії та політики «New Lines» у Вашингтоні), щодо геноциду в Україні (Провідні експерти, 2022; Від Голодомору, 2022). У серпні 2022 р. в українських ЗМІ було опубліковано статтю А. Ібрагіма, який повідомив про проведені дослідження і доповідь Інституту «New Lines» та Центру Рауля Валленберга, згідно з якими Росія здійснювала підбурювання до геноциду, що є порушенням Конвенції про запобігання геноциду. Згодом було підготовлено нову доповідь під керівництвом Крістіни Гук, у якій зазначено: дії Росії вийшли за межі простого підбурювання і фактично призвели до скоєння геноциду. Під час підготовки доповіді було зібрано вагомі докази, які свідчили про свідомий намір Росії винищити українську національну групу повністю або частково. Висновок був однозначним – РФ здійснює геноцид проти українського народу (Ібрагім, 2023). Відзначимо також, що результати досліджень Інституту «New Lines» та Центру Рауля Валленберга, які вказували на наявність намірів і фактів геноциду щодо українців, представив в інтерв'ю ресурсу «Радіо Свобода» проф. Девід Шеффер (David J. Schaeffer), який також поділився досвідом створення спеціальних міжнародних трибуналів щодо злочинів у Югославії, Руанді (Докази геноциду, 2022).

У жовтні 2022 р. відомий американський історик Тімоті Снайдер (Timothy Snyder) виступив на конференції «Міжнародне право проти геноциду» в Німеччині, а тези його доповіді були опубліковані в Україні. Він розкрив шість ознак політичних режимів, які здійснюють геноцид: заперечують існування певної держави; заперечують існування народу; «дегуманізують» певний народ; заперечують геноциди минулого; підтримують ідею витіснення одних націй іншими; завантажують власне суспільство настільки викривленою інформацією, що воно не зауважує той геноцид, який здійснюється. За словами професора Єльського університету, усе це характерно для Росії та її ставлення до українців (Тімоті Снайдер визначив, 2022). На початку 2024 р. Тімоті Снайдер проаналізував інтерв'ю Володимира Путіна американському

журналісту Такерові Карлсону (Tucker Carlson) й побачив у заявах російського вождя «мову геноциду» (Снайдер, 2024).

Серед іноземних фахівців-юристів, чию думку доволі часто цитували українські ЗМІ, відзначимо британського адвоката Джордаша Вейна (Jordash Wayne). Наприкінці березня 2023 р. він опублікував статтю «Геноцид в Україні», у якій, опершись на вже зібрані Офісом Генерального прокурора України докази, наголосив: Росія має намір знищити Україну як націю шляхом узгодженої кампанії воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Він доводив наявність культурного і фізичного геноциду й відкидав думку тих експертів, які у воєнних злочинах Росії в Україні вбачали лише притаманну для будь-яких воєн ескалацію насильства. Юрист наголошував на викристанні таких дій із боку Росії: захоплення та знищення українських лідерів (активістів) на окупованих територіях; свавільне ув'язнення, викрадення і катування всіх, хто вважається «проукраїнськими»; фактичне поневолення, сексуальне насильство, депортації (зокрема дітей для «перевиховання»); згодом викорінення всього українського економічного, соціального й культурного життя (Джордаш, 2023). Свої міркування Дж. Вейн доповнив статтею в «Українській правді» з нагоди 2-ї річниці повномасштабної війни. Навівши чимало історичних прикладів, наголосивши на тому, що геноцид не обов'язково передбачає знищення мільйонів людей, вказавши на колоніальну імперську політику Росії, він знову запевнив в існуванні доказів російського геноциду щодо українців (Джордаш, Піцці, 2024).

Важливими для українського суспільства були й думки та висновки українських експертів щодо питання депортації українських дітей росіянами. У серпні 2022 р. правник і заступник Генерального прокурора України Гюндуз Мамедов (Gündüz Məmmədov) у доволі широкій статті розкрив складність доведення злочину геноциду, але, опираючись на міжнародні документи, доказував, що геноцидом є «насильницька передача дітей з однієї людської групи до іншої» (Мамедов, 2022). На його думку, росіяни системно здійснюють цей злочин, не приховуючи намір денаціоналізації і зросійщення українських дітей. Таку ж позицію зайняв і керівник Українського інституту національної пам'яті Антон Дробович, який у жовтні 2023 р. наводив приклади «еталонного геноциду» (Голокост, фізичне знищення людей у Руанді, колишній Югославії, М'янмі) й «асимілятивного геноциду». Останній масштабно виявляється в Україні, оскільки російські окупанти проводять системну роботу щодо примусової асиміляції українців (зокрема дітей) і приєднання їх до «російської групи» (Дробович, 2023).

Відзначимо, що українські ЗМІ доповнювали думки епістемічних авторитетів повідомленнями про різні наукові заходи (Круглий стіл, 2023), статтями на історичну тематику (Святненко, 2024), міркуваннями військових експертів (Лаб'як, 2023; Бережанський, 2023).

По-четверте, українські ЗМІ приділяли увагу юридичним процедурам, пов'язаним із правовим засудженням геноциду РФ проти українців. Цікаво, що чи не перший приклад подібної практики українські журналісти побачили в Чехії, де вже наприкінці лютого 2022 р. за публічне схвалення війни РФ проти України загрозувала кримінальна відповідальність. Відповідно до чеського Кримінального кодексу, таке схвалення може класифікуватися як «злочин заперечення, ставлення під сумнів, схвалення і виправдовування геноциду» (Виправдання геноциду, 2022). Увагу журналістів привертала діяльність Міжнародного суду ООН у Гаазі, який на початку березня 2022 р.

розпочав слухання за позовом України проти РФ у справі щодо звинувачень у геноциді (Міжнародний суд, 2022). Відтак українські ЗМІ заговорили про можливість суду над В. Путіним і його поплічниками в Гаазі. Так, журналіст Ігор Бережанський писав про це, як про логічний результат перемоги України у війні, хоч і висловлював сумніви щодо можливості повторення Нюрнберзького трибуналу (Бережанський, 2022d). Висновки журналістів підігрівали політики і правоохоронці. Зокрема, Генеральний прокурор України Ірина Венедіктова ще наприкінці березня 2022 р. зазначила, що дії РФ щодо Маріуполя можна кваліфікувати не як війсьні злочини, а як геноцид (Тищенко, 2022a). Юрист і колишній народний депутат Руслан Сидорович у червні 2022 р. доводив можливість притягнення Владіміра Путіна і його соратників до судової відповідальності за геноцид, закликаючи збирати докази й готуватися до боротьби за правильну юридичну кваліфікацію, оскільки є загроза трактування російських злочинів в Україні саме як війсьних злочинів, а не геноциду (Сидорович, 2022).

ЗМІ час до часу описували діяльність і Міжнародного кримінального суду в Гаазі, до якого звернулися українські правозахисники з Харківської правозахисної групи із проханням перекваліфікувати справу про викрадення українських дітей росіянами на «геноцид» (Барсукова, 2023). Проте генератором новин усе ж був Міжнародний суд ООН, комісія якого в березні 2023 р. заявила про відсутність доказів геноциду, але виявлення широкого спектра війсьних злочинів російських окупантів в Україні (Скаврон, 2023). Пізніше масмедіа повідомили про те, що на червень 2023 р. уже 32 країни долучилися до позову України проти Росії щодо геноциду (32 країни, 2023). На початку вересня 2023 р. українські медіа поширили заяву голови Незалежної міжнародної комісії ООН із розслідування порушень в Україні Еріка Мьосе (Erik Møse) про брак доказів щодо геноциду (Не маємо, 2023). На це різко негативно відреагували в Офісі Президента України, вказавши на «політичну беззубість» ООН і нагадавши про катування українців у фільтраційних таборах, заклики РФ до вбивств, спроби знищення енергетичної інфраструктури (Денькович, 2023a). Журналісти ж намагалися більш доступно довести до відома громадськості юридичні механізми справи в Гаазі (Сорока, 2023; Сидоренко, 2023).

Зрештою, в українських ЗМІ широко висвітлювали засідання і рішення Міжнародного суду ООН на початку 2024 р. Як відомо, суд ООН лише частково став на бік України (Суд ООН, 2024). Представник України в суді Антон Кориневич виступив у ЗМІ з розлогою роз'яснювальною статтею щодо юридичних колізій справи і перспектив України довести свою правоту (Кориневич, 2024). Водночас ЗМІ представляли й певне розчарування рішенням суду ООН, наводячи висновки відомих українських діячів (Сердюк, 2024).

Отже, термін «геноцид» для характеристики намірів і дій російських окупантів в Україні з цілковитою певністю утвердився в українських ЗМІ в березні–квітні 2022 р., після звільнення Київщини від російської окупації і виявлення масових жертв російських військ у Бучі, Ірпені, Гостомелі, Бородянці. Аналізуючи численні повідомлення та матеріали українських медіа (телевізійних, радіомовних і друкованих), можна виокремити чотири дискурсивних напрями оперуванням поняття «геноцид» в українських ЗМІ: характеристика дій російських окупантів щодо українців для опису війсьних і навіть військових злочинів; оцінки українських та іноземних політиків й організацій, урядів і парламентів щодо геноциду Росії проти українців; опертя на думку українських і закордонних експертів при розповідях про геноцид РФ проти

українців; приділення значної уваги юридичним процедурам, пов'язаним із правовим засудженням геноциду РФ проти українців (передусім йшлося про діяльність Міжнародного суду ООН у Гаазі, який на початку березня 2022 р. розпочав слухання за позовом України проти Росії у справі щодо звинувачень у геноциді).

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

32 країни долучились до позову України проти Росії в суді ООН за конвенцією про геноцид. (2023). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2023/06/9/7406178/>

Андаліцька, І. (2023). У Сенат США повторно внесли резолюцію про визнання геноцидом дій Росії в Україні. *УНІАН*. <https://www.unian.ua/world/viyana-v-ukrajini-u-senat-ssha-povtorno-vnesli-rezolyuciyu-pro-genocid-rosiji-v-ukrajini-12148434.html>

Барсукова, О. (2023). Правозахисники просять суд у Гаазі перекваліфікувати справу про депортацію дітей на «геноцид». *Українська правда*. <https://life.pravda.com.ua/society/2023/12/26/258534/>

Бережанський, І. (2022a). «Геноцид продовжується»: Федоров розповів, як окупанти блокують допомогу мирним жителям в Мелітополі. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/genocid-prodovzhuyetsya-fedorov-rozpoviv-yak-okupanti-blokuyut-dopomogu-mirnim-zhityelam-v-melitopoli-2149915.html>

Бережанський, І. (2022b). В Канаді офіційно визнали військову агресію Росії проти України геноцидом. *ТСН*. <https://tsn.ua/svit/v-kanadi-ofitsiyno-viznali-viyskovu-agresiyu-rosiyi-proti-ukrayini-genocidom-2048197.html>

Бережанський, І. (2022c). Геноцид у Бучі: у чатботі «eВорог» можна повідомити про російських вбивць на Київщині. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/genocid-u-buchi-u-chatboti-eyevorog-mozhna-povidomiti-pro-rosiyskih-vbivc-na-kiyivschini-2030863.html>

Бережанський І. (2022d). Суд над Путіним у Гаазі: немає механізмів притягнути його до відповідальності, але є можливість зібрати докази геноциду. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/sud-putina-u-gaazi-nemaye-mehanizmv-prityagnuti-yogo-do-vidpovidalnosti-ale-ye-mozhlyvist-zibrati-dokazi-genocidu-2042761.html>

Бережанський, І. (2022e). «Це геноцид проти українців»: Шмигаль розповів про жертви серед цивільних та військових. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/ce-genocid-proti-ukrayinciv-shmigal-rozkazav-pro-zhertvi-sered-civilnih-ta-viyskovih-2055433.html>

Бережанський, І. (2023). Влаштувати в Україні «одну велику Бучу»: військовий експерт про плани РФ на найближчі роки. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/eksviyskoviy-zayavivsho-rosiya-hoche-vlashtuvati-v-ukrayini-odnu-veliku-buchu-2463310.html>

Білоус, Ю. (2022). «Геноцид». Що ховається за сухими формулюваннями. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/11/7345445/>

Буча, Гостомель, Ірпінь: Росія влаштувала різанину в Україні. (2022). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/31762506.html>

Викрадення дітей з України. Комітет Сенату США підтримав проєкт резолюції: дії РФ названо геноцидом. (2023). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/deportatsiya-ditey-henotsyd/32453541.html>

Виправдання геноциду: у Чехії схвалення війни РФ в Україні може обернутися кримінальною відповідальністю. (2022). *ТСН*. <https://tsn.ua/ukrayina/vipravdannya-genocidu-u-chehiyi-shvalennya-viyni-rf-v-ukrayini-mozhe-obernutisya-kriminalnoyu-vidpovidalnistyu-1990549.html>

«Відбувається геноцид»: голова РДА розповів про злочини окупантів в Ізюмському районі Харківщини. (2022). *TCH*. <https://tsn.ua/ato/vidbuvayetsya-genocid-golova-rda-rozproviv-pro-zlochiny-okupantiv-v-izyumskomu-rayoni-harkivschini-2104198.html>

Від Голодомору до Холодомору: дослідники геноцидів доводять, що Путін, як і Сталін, хоче знищити українців. (2022). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/holodomor-kholodomor-rosiya-henotsyd-proti-ukrayintsiv/32172437.html>

Галів, М., Ільницький, В. (2023). Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Історія*, 13/55, 47–73.

Геноцид по-російськи: як окупанти ракетами цілеспрямовано вбивають українців у містах і селах. (2023). *TCH*. <https://tsn.ua/exclusive/genocid-po-rosiyski-yak-okupanti-raketami-cilespramovano-vbivayut-ukrayinciv-u-mistah-i-selah-2424898.html>

Глущенко, О. (2022а). «Пошук правди вже неможливо зупинити» – Зеленський про геноцид у Бучі та інших містах. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/7/7337726/>

Глущенко, О. (2022b). Байден вперше назвав геноцидом дії Путіна в Україні. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339182/>

Головчак, Х. (2023). «Еволюція геноциду та відчуття рабства»: Володимир Кличко про війну в Україні. *TCH*. <https://tsn.ua/ato/evolyuciya-genocidu-ta-vidchuttya-rabstva-volodimir-klichko-pro-viynu-v-ukrayini-2420419.html>

Денькович, Я. (2023а). У Зеленського різко відреагували на заяву ООН про «брак доказів» геноциду в Україні. *TCH*. <https://tsn.ua/ato/u-zelenskogo-rizko-vidreaguvali-na-zayvu-onn-pro-brak-dokaziv-genocidu-v-ukrayini-2403841.html>

Денькович, Я. (2023b). «Хіба це війна, це – геноцид»: київський ветеран – про агресію РФ проти України. *TCH*. <https://kyiv.tsn.ua/hiba-ce-viyna-ce-genocid-kiyivskiy-veteran-pro-agresiyu-rf-proti-ukrayini-2324458.html>

Денькович, Я. (2024). Путін видав наказ про надання українським дітям громадянства РФ – реакція МЗС України. *TCH*. <https://tsn.ua/politika/putin-vidav-nakaz-pro-nadannya-ukrayinskim-dityam-gromadyanstva-rf-reakciya-mzs-ukrayini-2487007.html>

Джордаш, У. (2023). Геноцид в Україні. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/03/28/7395377/>

Джордаш, У., Піцці, Дж. (2024). Зрозуміти знищення по-російськи: колоніалізм, підкорення та розвиток геноциду. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/02/22/7443144/>

Докази геноциду Росії проти українців: інтерв'ю із учасником трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди. (2022). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/henotsyd-dokazy-viyna-rosiyi-proti-ukrayiny/31890768.html>

Дробович, А. (2023). Російський асимілятивний геноцид. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/10/10/7423459/>

Дуда вважає дії Росії геноцидом українців. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/7/7337744/>

Дуда: росіяни вчиняють злочини, що мають ознаки геноциду. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/10/7330222/>

Ібрагім, А. (2023). Геноцид Росії проти України. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/08/10/7414993/>

Ільницький, В., Старка, В., Галів, М. (2022). Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал*, 5, 43–55.

Казілова, С. (2022a). Віктор Пінчук, перебуваючи у Києві, оголосив Росію винною у геноциді українців. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/2/7343578/>

Казілова, С. (2022b). Знайшли ще одну велику могилу, це найбільший від часів Голокосту геноцид – мер Маріуполя. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/22/7341458/>

Казілова, С. (2022c). Новий Бабин Яр: у Мангуші росіяни захоронили, ймовірно, до 9 тисяч маріупольців. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/21/7341229/>

Калатур, А. (2022). Колумбія назвала дії РФ в Україні геноцидом. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339458/>

Карловський, Д. (2022). Масові поховання довкола Маріуполя продовжують збільшуватися. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/12/7345795/>

Киридон, А., Троян, С. (2022). Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. вважати екзистенційною війною? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*: у 2 кн., 1. Київ, 182–183.

Кириленко, О. (2022). Диявол носить форму російського солдата. Як катували на Київщині. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/04/6/7337625/>

Комітет Сенату США схвалив резолюцію про визнання геноцидом дій РФ проти України. (2022). *Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3629883-komitet-senatu-ssa-shvaliv-rezoluciю-pro-viznanna-genocidom-dij-rf-proti-ukraini.html>

Кориневич, А. (2024). Рішення Міжнародного Суду ООН: післямова. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/02/9/7441120/>

Круглий стіл на тему: «Російський геноцид проти української нації: від риторики до практики». (2023). *Укрінформ*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3799010-rosijskij-genocid-proti-ukrainskoi-nacii-vid-ritoriki-do-praktiki.html>

Лаб'як, І. (2023). Інакше «геноцид нам гарантований»: експерт озвучив мотивацію вступати до ЗСУ. *ТСН*. <https://tsn.ua/exclusive/inakshe-genocid-nam-garantovaniy-ekspert-ozvuchiv-motivaciyu-vstupati-do-zsu-2475922.html>

Лисенко, О. Є. (2022). Феноменологія війни Росії проти України як об'єкт гуманітарних досліджень (за матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 25 травня 2022 р.). *Вісник Національної академії наук України*, 7, 85–98.

Людям відрубували кінцівки, жінок гвалтували: Зеленський відвідав Бучу та розповів про геноцид українців. (2022). *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/lyudyam-vidrubuvali-kincivki-zhinok-gvaltuvali-zelenskiy-vidvidav-buchu-ta-rozpoviv-pro-genocid-ukrayinciv-2028628.html>

Мазуренко, А. (2022a). Зеленський запросив Макрона в Україну: «Хочу, щоб він зрозумів, що це геноцид». *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/17/7340281/>

Мазуренко, А. (2022b). Конгрес США хоче визнати геноцидом війну Росії проти України – ЗМІ. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/25/7354667/>

Макрон відмовився назвати дії РФ в Україні геноцидом і додав, що українці й росіяни – «брати». (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339264/>

Мамедов, Г. (2022). Чому вивезення українських дітей до РФ – геноцид. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/2/7361527/>

Масштаби скоєних окупантами злочинів в Ізюмі – величезні: у 99 % ексгумованих мають ознаки насильницької смерті. (2022). *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/masshtabiskoyenih-okupantami-zlochiviv-v-izyumi-velichezni-u-99-eksgumovanih-mayut-oznakinasilnickoyi-smerti-2159551.html>

Міжнародний суд ООН почав слухання у справі про геноцид з боку РФ. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/7/7329080/>

«Не маємо достатніх наявних доказів» – голова комісії ООН про визнання геноциду в Україні. (2023). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-henotsyd-v-ukrayini-vyznannya/32577672.html>

Несчетна, С. (2023). Викрадення Росією українських дітей має геноцидний умісел – Резніков. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/vikradennya-rosiyeyu-ukrayinskih-ditey-maye-genocidniy-umisel-reznikov-2242582.html>

Онопа, А. (2023). «Це геноцид, а не конфлікт»: пес Патрон про п'ятсот днів війни в Україні. *ТСН*. <https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/ce-genocid-a-ne-konflikt-pes-patron-pro-p-yatsot-dniv-viyni-v-ukrayini-2366362.html>

ПАРЕ визнала, що депортація українських дітей до Росії має ознаки геноциду. (2023). *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pare-deportacija-ditej-genocyd/32382455.html>

Парламент Естонії визнав агресію РФ в Україні геноцидом. (2022). *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/21/7138163/>

Погорілов, С. (2022). На Херсонщині окупанти дітей з інтернату відвезли до Криму – омбудсмен. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/6/7375155/>

Прем'єр Канади також вважає дії РФ геноцидом. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339452/>

Провідні експерти звинуватили РФ у геноциді та намірах знищити український народ. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/27/7348949/>

Роціна, О. (2022a). Зеленський відреагував на проєкт резолюції про визнання дій Росії в Україні геноцидом. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/21/7359494/>

Роціна, О. (2022b). Київ розчарований позицією Макрона щодо геноциду і словами про «братній» народ. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339296/>

Святненко, Д. (2024). Російсько-чеченські війни: у чому схожість з нападом РФ на Україну та як Кадірови зрадили свій народ. *ТСН*. <https://tsn.ua/exclusive/rosiysko-chechenski-viyni-u-chomu-shozhist-z-napadom-na-ukrayinu-ta-yak-kadirovi-zradili-sviy-narod-2488789.html>

Сейм Латвії визнав геноцидом військову агресію РФ проти України. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/21/7341130/>

Сейм Литви визнав дії РФ в Україні геноцидом, а Росію – терористичною державою. (2022). *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/10/7139156/>

Сенат Ірландії визнав вторгнення Росії в Україну геноцидом. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/2/7350094/>

Сенат Чехії визнав геноцидом злочини Росії в Україні. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/11/7345551/>

Сердюк, К. (2023). Росіяни вивозять українських дітей до Москви: яка мета воєнної порги. *ТСН*. <https://tsn.ua/ukrayina/rosiyani-vivozyat-ukrayinskih-ditey-do-moskvi-yaka-meta-voynnoy-porgi-2477524.html>

Сердюк, К. (2024). Буданов про рішення суду ООН щодо РФ: «Невизнання очевидних фактів матиме наслідки». *ТСН*. <https://tsn.ua/ukrayina/budanov-pro-rishennya-sudu-onn-schodo-rf-neviznachnnya-ochividnih-faktiv-matime-vazhlivi-naslidki-2511139.html>

Сидоренко, С. (2022). Найбільший злочин росіян. Чому доведення геноциду в Україні здатне змінити світ. *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/12/7137679/>

Сидоренко, С. (2023). Як Росія відмовлялася від «геноциду». Репортаж з Гааги, з процесу в Міжнародному суді. *Європейська правда*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/09/18/7169639/>

Сидорович, Р. (2022). Як юридичне визнання дій РФ геноцидом закрий питання «збереження обличчя» кремлівського режиму. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/7/7351063/>

Скаврон, Б. (2023). Доказів геноциду в Україні з боку РФ не виявили, але є запитання – слідча комісія ООН. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/dokaziv-genocidu-v-ukrayini-z-boku-rf-ne-viyavili-ale-ye-zapitannya-slidcha-komisiya-onn-2287264.html>

Снайдер, Т. (2024). Як і чому Путін помилявся в інтерв'ю Карлсону. *New Voice*. <https://nv.ua/ukr/opinion/usi-pomilki-putina-v-interv-yu-takeru-karslonu-detalniy-oglyad-timoti-snaydera-50392347.html>

Сорока, А. (2023). Путін і «геноцид» на Донбасі. Як Україна судиться з Росією в Гаазі і що це дасть Києву. *BBC News Україна*. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv2319d49n8o>

Суд ООН частково став на бік України у позові проти РФ щодо геноциду, почнуть розгляд по суті. (2024). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/2/7440131/>

Тищенко, К. (2022а). Дії РФ у Маріуполі можуть кваліфікуватися як геноцид – Венедіктова. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/28/7335286/>

Тищенко, К. (2022b). Рада визнала дії РФ геноцидом проти українців. *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339618/>

Тімоті Снайдер визначив 6 ознак геноциду, дії Путіна їм відповідають. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/21/7372958/>

У Сенаті США представили проект резолюції про визнання геноцидом дій РФ в Україні. (2022). *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/21/7359487/>

Хмельницька, В. (2022а). «Те, що коїться в Бучі, що Путін зробив в Україні, зовсім недалеко від геноциду» – Джонсон. *ТСН*. <https://tsn.ua/ato/te-scho-tvoritsya-v-buchi-scho-putin-zrobiv-v-ukrayini-zovsim-nedaleke-vid-genocidu-dzhonson-2030422.html>

Хмельницька, В. (2022b). Геноцид на Київщині: за сьогодні у Бородянці рятувальники витягли з-під завалів 10 тіл. *TCH*. <https://tsn.ua/ato/genocid-na-kiyivschini-za-sogodni-u-borodyanci-ryatuvalniki-vityagli-z-pid-zavaliv-10-til-2033098.html>

Хмельницька, В. (2022c). Гостомель, Буча, Ірпінь: якими стали міста після російської окупації та щоденних обстрілів артилерією. *TCH*. <https://tsn.ua/ato/gostomel-bucha-irpin-yakimi-stali-mista-pislya-rosiyskoyi-okupanciyi-ta-schodennih-obstriliv-artileriyeyu-foto-2032105.html>

Хмельницька, В. (2022d). Історикія з США розповіла про подібність Путіна з Гітлером, майбутнє «руського міра» та коли РФ програє війну. *TCH*. <https://tsn.ua/ukrayina/istorikinya-z-ssha-rozpovila-pro-podibnist-putina-z-gitlerom-maybutnyeruskogo-mira-ta-koli-rf-prograye-viyunu-2066176.html>

Хоцянівська, А. (2022). Бучанська різанина: російська армія звірствувала в передмісті Києва, кадри жаху сколихнули увесь світ. *TCH*. <https://tsn.ua/ato/buchanska-rizanina-rosiyska-armiya-zvirstvuvala-v-peredmisti-kiyeva-kadri-zhahu-skolihnuli-uvesvit-2028031.html>

«Це геноцид нації»: Сіренко емоційно відреагував на бомбардування окупантами пологового будинку в Маріуполі. (2022). *TCH*. <https://tsn.ua/prosport/ce-genocid-naciyi-sirenko-emocino-vidreaguvav-na-bombarduvannya-okupantami-pologovogo-budinku-v-mariupoli-2005312.html>

«Це геноцид українського народу»: Володимир Кличко вкотре закликав зупинити російську агресію. *TCH*. 2022. <https://tsn.ua/prosport/ce-genocid-ukrayinskogo-narodu-volodimir-klichko-vkotre-zaklikav-zupiniti-rosiysku-agresiyu-2023477.html>

«Це найбільший геноцид в Європі від часів Другої світової війни»: за місяць окупанти скинули 714 тонн авіабомб на «Азовсталь». (2022). *TCH*. <https://tsn.ua/ato/ce-naybilshiy-genocid-v-yevropi-vid-chasiv-drugoy-svitovoyi-za-misyac-okupanti-skinuli-714-tonn-aviabomb-na-azovstal-2066062.html>

Якубова, Л. (2023). *До свободи крізь вогонь: Україна проти рашизму*. Київ: ТОВ Видавництво «Кліо».

REFERENCES

32 krainy doluchyls do pozovu Ukrainy proty Rosii v sudi OON za konventsiiu pro henotsyd. (2023). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2023/06/9/7406178/> (in Ukrainian).

Andalitska, I. (2023). U Senat SShA povtorno vnesly rezoliutsiiu pro vyznannia henotsydom dii Rosii v Ukraini. *UNIAN*. <https://www.unian.ua/world/viyana-v-ukrajini-u-senat-ssha-povtorno-vnesli-rezolyuciyyu-pro-genocid-rosiji-v-ukrajini-12148434.html> (in Ukrainian).

Barsukova, O. (2023). Pravozakhysnyky prosiat sud u Haazi perekvalifikuvaty spravu pro deportatsiiu ditei na «henotsyd». *Ukrainska pravda*. <https://life.pravda.com.ua/society/2023/12/26/258534/> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2022a). «Henotsyd prodovzhuetsia»: Fedorov rozpoviv, yak okupanty blokuut dopomohu myrnym zhyteliam v Melitopoli. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/genocid-prodovzhuyetsya-fedorov-rozpoviv-yak-okupanti-blokuyut-dopomogu-mirnim-zhitelyam-v-melitopoli-2149915.html> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2022b). V Kanadi ofitsiino vyznaly viiskovu ahresiiu Rosii proty Ukrainy henotsydom. *TSN*. <https://tsn.ua/svit/v-kanadi-oficiyno-viznali-viyskovu-agresiyu-rosiyi-proti-ukrayini-genocidom-2048197.html> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2022c). Henotsyd u Buchi: u chatboti «ieVoroh» mozhna povidomyty pro rosiiskyykh vbyvts na Kyivshchyni. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/genocid-u-buchi-u-chatboti-yevorog-mozhna-povidomiti-pro-rosiyskikh-vbivc-na-kiyivschini-2030863.html> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2022d). Sud nad Putynym u Haazi: nemaie mekhanizmv prytiahnuty yoho do vidpovidalnosti, ale ye mozhlyvist zibraty dokazy henotsydu. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/sud-putina-u-gaazi-nemaye-mekhanizmv-prityagnuti-yogo-do-vidpovidalnosti-ale-ye-mozhlyvist-zibrati-dokazy-genocidu-2042761.html> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2022e). «Tse henotsyd proty ukraintsiv»: Shmyhal rozpoviv pro zhertvy sered tsyvilnykh ta viiskovykh. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/ce-genocid-proti-ukrayinciv-shmigal-rozkazav-pro-zhertvi-sered-civilnih-ta-viyskovih-2055433.html> (in Ukrainian).

Berezhanskyi, I. (2023). Vlashtuvaty v Ukraini «odnu velyku Buchu»: viiskovy ekspert pro plany RF na naiblyzhchi roky. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/eksviyskoviy-zayavivsho-rosiya-hoche-vlashtuvati-v-ukrayini-odnu-veliku-buchu-2463310.html> (in Ukrainian).

Bilous, Yu. (2022). «Henotsyd». Shcho khovaietsia za sukhymy formulivanniamy. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/05/11/7345445/> (in Ukrainian).

Bucha, Hostomel, Irpin: Rosiia vlashtovala rizanyu v Ukraini. (2022). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/31762506.html> (in Ukrainian).

Vykradennia ditei z Ukrainy. Komitet Senatu SSHA pidtrymav projekt rezoliutsii: dii RF nazvano henotsydom. (2023). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/deportatsiya-ditey-henotsyd/32453541.html> (in Ukrainian).

Vypravdannia henotsydu: u Chekhii skhvalennia viiny RF v Ukraini mozhe obernutysia kryminalnoiu vidpovidalnistiu. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/ukrayina/vipravdannya-genocidu-u-chehiyi-shvalennya-viyni-rf-v-ukrayini-mozhe-obernutisya-kryminalnoyu-vidpovidalnistyu-1990549.html> (in Ukrainian).

«Vidbuvaetsia henotsyd»: holova RDA rozpoviv pro zlochyny okupantiv v Iziyskomu raioni Kharkivshchyni. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/ato/vidbuvayetsya-genocid-golovarda-rozpoviv-pro-zlochyny-okupantiv-v-izyyskomu-rayoni-harkivschini-2104198.html> (in Ukrainian).

Vid Holodomoru do Kholodomoru: doslidnyky henotsydiv dovodiat, shcho Putin, yak i Stalin, khoche znyshchyty ukraintsiv. (2022). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/holodomor-kholodomor-rosiya-henotsyd-proti-ukrayintsiv/32172437.html> (in Ukrainian).

Haliv, M., & Ilnytskyi, V. (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriohrafichniy diskurs. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii*, 13/55, 47–73 (in Ukrainian).

Henotsyd po-rosiisky: yak okupanty raketamy tsilespriamovano vbyvaiut ukraintsiv u mistakh i selakh. (2023). *TSN*. <https://tsn.ua/exclusive/genocid-po-rosiyski-yak-okupanti-raketami-cilespryamovano-vbivayut-ukrayinciv-u-mistakh-i-selakh-2424898.html> (in Ukrainian).

Hlushchenko, O. (2022a). «Poshuk pravdy vzhe nemozhlyvo zupynyty» – Zelenskyi pro henotsyd u Buchi ta inshykh mistakh. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/7/7337726/> (in Ukrainian).

Hlushchenko, O. (2022b). Biden vpershe nazvav henotsydom dii Putina v Ukraini. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339182/> (in Ukrainian).

Holovchak, Kh. (2023). «Evolutsiia henotsydu ta vidchuttia rabstva»: Volodymyr Klychko pro viinu v Ukraini. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/evolyuciya-genocidu-ta-vidchuttia-rabstva-volodimir-klichko-pro-viynu-v-ukrayini-2420419.html> (in Ukrainian).

Denkovych, Ya. (2023a). U Zelenskoho rizko vidreahuvaly na zaiavu OON pro «brak dokaziv» henotsydu v Ukraini. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/u-zelenskogo-rizko-vidreaguvali-na-zayavu-onn-pro-brak-dokaziv-genocidu-v-ukrayini-2403841.html> (in Ukrainian).

Denkovych, Ya. (2023b). «Khiba tse viina, tse – henotsyd»: kyivskiy veteran – pro ahresiiu RF proty Ukrainy. *TSN*. <https://kyiv.tsn.ua/hiba-ce-viyna-ce-genocid-kiyivskiy-veteran-pro-agresiyu-rf-proti-ukrayini-2324458.html> (in Ukrainian).

Denkovych, Ya. (2024). Putin vydav nakaz pro nadannia ukrainskym ditiam hromadianstva RF – reaktsiia MZS Ukrainy. *TSN*. <https://tsn.ua/politika/putin-vidav-nakaz-pro-nadannya-ukrayinskim-dityam-gromadyanstva-rf-reakciya-mzs-ukrayini-2487007.html> (in Ukrainian).

Dzhordash, U. (2023). Henotsyd v Ukraini. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/03/28/7395377/> (in Ukrainian).

Dzhordash, U., & Pitstsi, Dzh. (2024). Zrozumity znyshchennia po-rosiisky: kolonializm, pidkorennia ta rozvytok henotsydu. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/02/22/7443144/> (in Ukrainian).

Dokazy henotsydu Rosii proty ukrainsiv: interviu iz uchasnykom trybunaliv shchodo kolyshnoi Yuhoslavii ta Ruandy. (2022). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/henotsyd-dokazy-viyna-rosiyi-proty-ukrayiny/31890768.html> (in Ukrainian).

Drobovych, A. (2023). Rosiiskiy asimiliatyvnyi henotsyd. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/10/10/7423459/> (in Ukrainian).

Duda vvazhaie dii Rosii henotsydom ukrainsiv. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/7/7337744/> (in Ukrainian).

Duda: rosiiany vchyniaut zlochyny, shcho maiut oznaky henotsydu. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/10/7330222/> (in Ukrainian).

Ibrahim, A. (2023). Henotsyd Rosii proty Ukrainy. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/08/10/7414993/> (in Ukrainian).

Ilnytskyi, V., Starka, V., & Haliv, M. (2022). Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 5, 43–55 (in Ukrainian).

Kazilova, S. (2022a). Viktor Pinchuk, perebuvaiuchy u Kyievi, oholosyv Rosiiu vynnoiu u henotsydi ukrainsiv. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/2/7343578/> (in Ukrainian).

Kazilova, S. (2022b). Znaishly shche odnu velyku mohylu, tse naibilshyi vid chasiv Holokostu henotsyd – mer Mariupolia. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/22/7341458/> (in Ukrainian).

Kazilova, S. (2022c). Novyi Babyn Yar: u Manhushi rosiiany zakhoronyly, ymovirno, do 9 tysiach mariupoltsiv. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/21/7341229/> (in Ukrainian).

Kalatur, A. (2022). Kolumbiia nazvala dii RF v Ukraini henotsydom. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339458/> (in Ukrainian).

Karlovskiy, D. (2022). Masovi pokhovannia dovkola Mariupolia prodovzhuiut zbilshuvatsia. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/12/7345795/> (in Ukrainian).

Kyrydon, A., & Troian, S. (2022). Chy mozhna Rosiisko-ukrainsku viinu 2014–2022 rr. vvazhaty ekzystentsiinoiu viinoiu? *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy: u 2-kh kn., 1*. Kyiv, 182–183 (in Ukrainian).

Kyrylenko, O. (2022). Dyiavol nosyt formu rosiiskoho soldata. Yak katuvaly na Kyivshchyni. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/04/6/7337625/> (in Ukrainian).

Komitet Senatu SSHa skhvalyv rezoliutsiiu pro vyznannia henotsydom dii RF proty Ukrainy. (2022). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3629883-komitetsenatu-ssa-shvaliv-rezoluciu-pro-viznanna-genocidom-dij-rf-proti-ukraini.html> (in Ukrainian).

Korynevych, A. (2024). Rishennia Mizhnarodnogo Sudu OON: pisliamova. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2024/02/9/7441120/> (in Ukrainian).

Kruhlyi stil na temu: «Rosiiskyi henotsyd proty ukrainskoi natsii: vid rytoryky do praktyky». (2023). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3799010-rosijskij-genocid-proti-ukrainskoi-nacii-vid-ritoriki-do-praktiki.html> (in Ukrainian).

Labiak, I. (2023). Inakshe «henotsyd nam harantovanyi»: ekspert ozvuchyv motyvatsiiu vstupaty do ZSU. *TSN*. <https://tsn.ua/exclusive/inakshe-genocid-nam-garantovanyi-ekspert-ozvuchiv-motivaciyu-vstupati-do-zsu-2475922.html> (in Ukrainian).

Lysenko, O. Ye. (2022). Fenomenolohiia viiny Rosii proty Ukrainy yak ob'ekt humanitarnykh doslidzhen (za materialamy dopovidi na zasidanni Prezydii NAN Ukrainy 25 travnia 2022 r.). *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 7, 85–98 (in Ukrainian).

Liudiam vidrubuvaly kintsivky, zhinok gvaltuvaly: Zelenskyi vidvidav Buchu ta rozpoviv pro henotsyd ukrainsiv. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/ato/lyudyam-vidrubuvali-kincivki-zhinok-gvaltuvali-zelenskiy-vidvidav-buchu-ta-rozpoviv-pro-genocid-ukrayinciv-2028628.html> (in Ukrainian).

Mazurenko, A. (2022a). Zelenskyi zaprosyv Makrona v Ukrainu: «Khochu, shchob vin zrozumiv, shcho tse henotsyd». *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/17/7340281/> (in Ukrainian).

Mazurenko, A. (2022b). Konhres SSHA khoche vyznaty henotsydom viinu Rosii proty Ukrainy – ZMI. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/25/7354667/> (in Ukrainian).

Makron vidmovyvsia nazvaty dii RF V Ukraini henotsydom i dodav, shcho ukrainsi y rosiiany – «braty». (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339264/> (in Ukrainian).

Mamedov, H. (2022). Chomu vyvezennia ukrainskykh ditei do RF – henotsyd. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/2/7361527/> (in Ukrainian).

Masshtaby skoienykh okupantamy zlochyniv v Iziumi – velychezni: u 99 % ekshumovanykh maiut oznaky nasylnytskoi smerti. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/ato/masshtabi-skoyenih-okupantami-zlochiniv-v-izyumi-velichezni-u-99-eksgumovanih-mayut-oznaki-nasilnickoyi-smerti-2159551.html> (in Ukrainian).

Mizhnarodnyi sud OON pochav slukhannia u spravi pro henotsyd z boku RF. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/7/7329080/> (in Ukrainian).

«Ne maiemo dostatnikh naiavnykh dokaziv» – holova komisii OON pro vyznannia henotsydu v Ukraini. (2023). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-henotsyd-v-ukrayini-vyznannya/32577672.html> (in Ukrainian).

Neschetna, S. (2023). Vykradennia Rosiieiu ukrainskykh ditei maie henotsydney umysel – Reznikov. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/vikradennya-rosiyye-yu-ukrayinskih-ditey-maye-genocidny-umysel-reznikov-2242582.html> (in Ukrainian).

Onopa, A. (2023). «Tse henotsyd, a ne konflikt»: pes Patron pro piatsot dnev viiny v Ukraini. *TSN*. <https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/ce-genocid-a-ne-konflikt-pes-patron-pro-p-yatsot-dniv-viyni-v-ukrayini-2366362.html> (in Ukrainian).

PARIE vyznala, shcho deportatsiia ukrainskykh ditei do Rosii maie oznaky henotsydu. (2023). *Radio Svoboda*. <https://www.radiosvoboda.org/a/news-pare-deportacija-ditej-genocy/32382455.html> (in Ukrainian).

Parlament Estonii vyznav ahresiiu RF v Ukraini henotsydom. (2022). *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/21/7138163/> (in Ukrainian).

Pohorilov, S. (2022). Na Khersonshchyni okupanty ditei z internatu vidvezly do Krymu – ombudsmen. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/11/6/7375155/> (in Ukrainian).

Premier Kanady takozh vvazhaie dii RF henotsydom. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339452/> (in Ukrainian).

Providni eksperty zvynuvatyly RF u henotsydi ta namirakh znyshchyty ukrainskyi narod. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/27/7348949/> (in Ukrainian).

Roshchina, O. (2022a). Zelenskyi vidreahuvav na proiekt rezoliutsii pro vyznannia dii Rosii v Ukraini henotsydom. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/21/7359494/> (in Ukrainian).

Roshchina, O. (2022b). Kyiv rozcharovanyi pozytsiieiu Makrona shchodo henotsydu i slovamy pro «bratnii» narod. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/13/7339296/> (in Ukrainian).

Sviatnenko, D. (2024). Rosiisko-chechenski viiny: u chomu skhzhist z napadom RF na Ukrainu ta yak Kadyrovy zradyly svii narod. *TSN*. <https://tsn.ua/exclusive/rosiysko-chechenski-viyni-u-chomu-shzhist-z-napadom-na-ukrayinu-ta-yak-kadirovi-zradili-sviy-narod-2488789.html> (in Ukrainian).

Seim Latvii vyznav henotsydom viiskovu ahresiiu RF proty Ukrainy. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/21/7341130/> (in Ukrainian).

Seim Lytvy vyznav dii RF v Ukraini henotsydom, a Rosiiu – terorystychnoiu derzhavoiu. (2022). *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/10/7139156/> (in Ukrainian).

Senat Irlandii vyznav vtornnennia Rosii v Ukrainu henotsydom. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/06/2/7350094/> (in Ukrainian).

Senat Chekhii vyznav henotsydom zlochyny Rosii v Ukraini. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/11/7345551/> (in Ukrainian).

Serdiuk, K. (2023). Rosiiany vyvoziat ukrainskykh ditei do Moskvy: yaka meta voroha. *TSN*. <https://tsn.ua/ukrayina/rosiiani-vivozyat-ukrayinskih-ditey-do-moskvi-yaka-meta-voroga-2477524.html> (in Ukrainian).

Serdiuk, K. (2024). Budanov pro rishennia sudu OON shchodo RF: «Nevyznachnnia ochevidnykh faktiv matyme naslidky». *TSN*. <https://tsn.ua/ukrayina/budanov-pro-rishennya-sudu-on-schodo-rf-neviznachnnya-ochevidnih-faktiv-matime-vazhlyvi-naslidki-2511139.html> (in Ukrainian).

Sydorenko, S. (2022). Naibilshyi zlochyn rosiian. Chomu dovedennia henotsydu v Ukraini zdatne zminyty svit. *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/12/7137679/> (in Ukrainian).

Sydorenko, S. (2023). Yak Rosiia vidmovlialasia vid «henotsydu». Reportazh z Haahy, z protsesu v Mizhnarodnomu sudi. *Yevropeiska pravda*. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/09/18/7169639/> (in Ukrainian).

Sydorovych, R. (2022). Yak yurydychne vyznannia dii RF henotsydom zakryie pytannia «zberezhennia oblychchia» kremlivskoho rezhymu. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/7/7351063/> (in Ukrainian).

Skavron, B. (2023). Dokaziv henotsydu v Ukraini z boku RF ne vyiavyly, ale ye zapytannia – slidcha komisiia OON. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/dokaziv-genocidu-v-ukrayini-z-boku-rf-ne-viyavili-ale-ye-zapytannya-slidcha-komisiya-oon-2287264.html> (in Ukrainian).

Snaider, T. (2024). Yak i chomu Putin pomylivsia v intervju Karlsonu. *New Voice*. <https://nv.ua/ukr/opinion/usi-pomilki-putina-v-interv-yu-takeru-karslonu-detalnyy-oglyad-timoti-snaydera-50392347.html> (in Ukrainian).

Soroka, A. (2023). Putin i «henotsyd» na Donbasi. Yak Ukraina sudytsia z Rosiieiu v Haazi i shcho tse dast Kyievu. *BBC News Ukraina*. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cv23l9d49n8o> (in Ukrainian).

Sud OON chastkovo stav na bik Ukrainy u pozovi proty RF shchodo henotsydu, pochnut rozghliad po suti. (2024). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2024/02/2/7440131/> [in Ukrainian].

Tyshchenko, K. (2022a). Dii RF u Mariupoli mozhut kvalifikuvatysia yak henotsyd – Venediktova. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/28/7335286/> (in Ukrainian).

Tyshchenko, K. (2022b). Rada vyznala dii RF henotsydom proty ukraintsiiv. *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/14/7339618/> (in Ukrainian).

Timoti Snaider vyznachyv 6 oznak henotsydu, dii Putina yim vidpovidaiut. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/21/7372958/> (in Ukrainian).

U Senati SSHa predstavlyli proiekt rezoliutsii pro vyznannia henotsydom dii RF v Ukraini. (2022). *Ukrainska pravda*. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/07/21/7359487/> (in Ukrainian).

Khmelnyska, V. (2022a). «Te, shcho koitsia v Buchi, shcho Putin zrobyv v Ukraini, zovsim nedaleke vid henotsydu» – Dzhonson. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/te-scho-tvoritsya-v-buchi-scho-putin-zrobiv-v-ukrayini-zovsim-nedaleke-vid-genocidu-dzhonson-2030422.html> (in Ukrainian).

Khmelnyska, V. (2022b). Henotsyd na Kyivshchyni: za sohodni u Borodiansi riatuvalnyky vytyahly z-pid zavaliv 10 til. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/genocid-na-kiyivschini-zasogodni-u-borodyanci-ryatuvalniki-vityagli-z-pid-zavaliv-10-til-2033098.html> (in Ukrainian).

Khmelnyska, V. (2022c). Hostomel, Bucha, Irpin: yakymy staly mista pislia rosiiskoi okupatsii ta shchodennykh obstriliv artyleriieiu. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/gostomel-bucha-irpin-yakimi-stali-mista-pislya-rosiyskoyi-okupatsiyi-ta-schodennykh-obstriliv-artileriyeyu-foto-2032105.html> (in Ukrainian).

Khmelnyska, V. (2022d). Istorykynia zi SSHa rozpovila pro podobnist Putina z Hitlerom, maibutnie «ruskoho mira» ta koly RF prohraie viinu. *TSN*. <https://tsn.ua/ukrayina/istorikynia-z-ssha-rozpovila-pro-podobnist-putina-z-gitlerom-maybutnye-ruskogo-mira-ta-koli-rf-prograye-viynu-2066176.html> (in Ukrainian).

Khotsianivska, A. (2022). Buchanska rizanyina: rosiiska armiiia zvirstvuvava v peredmisti Kyieva, kadry zhakhu skolykhnuly uves svit. *TSN*. <https://tsn.ua/ato/buchanska-rizanyina-rosiyska-armiya-zvirstvuvava-v-peredmisti-kiyeva-kadri-zhahu-skolihnuli-uves-svit-2028031.html> (in Ukrainian).

«Tse henotsyd natsii»: Sirenko emotsiino vidreahuvav na bombarduvannia okupantamy polohovoho budynku v Mariupoli. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/prosport/ce-genocid-naciyi-sirenko-emocino-vidreaguvav-na-bombarduvannya-okupantami-pologovogo-budinku-v-mariupoli-2005312.html> (in Ukrainian).

«Tse henotsyd ukrainskoho narodu»: Volodymyr Klychko vktre zaklykav zupynyty rosiisku ahresiiu. (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/prosport/ce-genocid-ukrayinskogo-narodu-volodimir-klichko-vktre-zaklykav-zupyniti-rosiysku-agresiyu-2023477.html> (in Ukrainian).

«Tse naibilshyi henotsyd v Yevropi vid chasiv Druhoi svitovoi viiny»: za misiats okupanty skynuly 714 tonn aviabomb na «Azovstal». (2022). *TSN*. <https://tsn.ua/ato/ce-naybilshiy-genocid-v-yevropi-vid-chasiv-drugoy-svitovoyi-za-misyac-okupanti-skinuli-714-tonn-aviabomb-na-azovstal-2066062.html> (in Ukrainian).

Yakubova, L. (2023). *Do svobody kriz vohon: Ukraina proty rashyzmu*. Kyiv: TOV Vydavnytstvo «Klio» (in Ukrainian).

Mykola HALIV

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Professor of the Department of Ukrainian History and Law
I. Franko State Pedagogical University of Drohobych
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7068-3124>
e-mail: halivm@yahoo.com*

Vasyl ILNYTSKYI

*Doctor of Historical Sciences, Professor
Head of the Department of Ukrainian History and Law
I. Franko State Pedagogical University of Drohobych
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4969-052X>
e-mail: vilnickiy@gmail.com*

Oresta KARPENKO

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Professor of the Department of General Pedagogy and Preschool Education
I. Franko State Pedagogical University of Drohobych
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1841-882X>
e-mail: okarpenko@dspu.edu.ua*

ISSUES OF RUSSIAN GENOCIDE AGAINST UKRAINIANS IN UKRAINIAN MASS MEDIA (2022–2024)

The paper clarified the coverage by the Ukrainian mass media (television, radio and print media) of the issue of Russia's genocide against Ukrainians in the conditions of a full-scale Russian-Ukrainian war (2022–2024). The term «genocide» to characterize the intentions and actions of the Russian occupiers in Ukraine was established in the Ukrainian

mass media in March–April 2022, after the liberation of Kyiv region from Russian occupation and the discovery of mass casualties of Russian troops in the cities of Bucha, Irpin, Gostomel, Borodianka.

Based on an analysis of numerous messages and materials from Ukrainian media, selected according to criteria of relevance, the study identifies four discursive directions in the use of the concept of «genocide» within Ukrainian mass media. First, the term «genocide» was frequently used to describe the actions of Russian occupiers against Ukrainians, particularly in the context of war and war crimes. Second, Ukrainian media broadcast assessments from Ukrainian and foreign politicians, organizations, governments, and parliaments regarding Russia's genocide against Ukrainians. Third, when discussing Russia's genocide against Ukrainians, the media often relied on the views of both domestic and international experts, including lawyers, political scientists, and historians, thus regularly publishing expert articles and interviews with prominent researchers. Fourth, significant attention was devoted to legal proceedings related to the condemnation of Russia's actions as genocide, with a particular focus on the proceedings of the UN International Court of Justice in The Hague, which began hearings on Ukraine's genocide claim against Russia in early March 2022. In general, the majority of Ukrainian mass media portrayed Russia's genocide against Ukrainians as an established fact, drawing on assessments from deontic authorities (politicians and political organizations) and epistemic authorities (experts and scholars).

Key words: genocide, modern Russian-Ukrainian war, mass media, war crimes, media discourse.